

www.ketab.ir

مطلبی، محسن، ۱۳۴۸ -

پاسداری از قوانین اساسی در نظام‌های سیاسی غرب و جمهوری اسلامی ایران

تألیف: محسن مطلبی

تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۵.

۳۳۴ ص. - (مرکز اسناد انقلاب اسلامی: ۳۹۸).

حقوق سیاسی: ۱۶

ISBN: 964-419-120-x ۲۲۰۰ ریال

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص. ۳۱۱-۳۱۷؛ همچنین به صورت زیرنویس.

۱. حقوق تطبیقی.

۲. حقوق اساسی - ایران

۳. حقوق اساسی - ایالات متحده

۴. حقوق اساسی - فرانسه.

الف. مرکز اسناد انقلاب اسلامی. ب. عنوان

۳۳۰/۲ K۵۵۹/م۶۴۲

کتابخانه ملی ایران ۳۴۶۷ - ۸۵ م

پاسداری از قوانین اساسی
در نظام‌های سیاسی غرب و جمهوری
اسلامی ایران

www.ketab.ir

انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی

عنوان: پاسداری از قوانین اساسی در نظام‌های سیاسی غرب و جمهوری اسلامی ایران

تألیف: سیدمحسن مطلبی

نوبت چاپ: اول، بهار ۱۳۸۵

شمارگان: ۲۰۰۰ قیمت: ۲۲۰۰ تومان

حروف‌چینی و لیتوگرافی: انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی

چاپ و صحافی: چاپخانه مرکز اسناد انقلاب اسلامی

شابک: ۹۶۴-۴۱۹-۱۲۰-X

ISBN: 964-419-120-X

کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران، خیابان شریعتی، نرسیده به میدان قدس، روبروی پست‌بنزین اسدی، پلاک ۲۰۹۴.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی، صندوق پستی ۱۹۳۹۵/۳۸۹۶ تلفن: ۲۲۲۱۱۱۶۴ تلفکس: ۲۲۲۱۱۱۷۴

www.irdc.ir

نمایندگی‌های فروش در تهران:

خ انقلاب اسلامی، خ ۱۲ فروردین، تلفن: ۶۶۲۶۰۱۲۶، پخش روایت ■

■ پخش کوهسار: خ انقلاب اسلامی، خ اردیبهشت، تلفن: ۶۶۲۹۴۵۴۱

خ انقلاب اسلامی، تلفن: ۶۶۴۱۰۲۰۳، کتابفروشی دانشکده حقوق دانشگاه تهران ■

■ شبکه اندیشه: م انقلاب اسلامی، ابتدای خ آزادی، تلفن: ۶۶۹۲۵۱۲۷

نیابوران، روبروی کامرانیه شمالی، تلفن: ۲۲۲۸۵۹۶۹، فروشگاه بزرگ شهر کتاب ■

■ طرح نو: م فاطمی، خ بیستون، کوچه ۱۶، پلاک ۲۲ تلفن: ۸۸۰۰۲۲۲۲

م فردوسی، خ سبهد قرنی، تلفن: ۸۸۸۹۷۸۱۴، روایت فتح ■

■ پخش مقدار: افسریه، ۱۵ متری اول، تلفن: ۰۹۱۲۳۰۵۷۷۱۵

خ شریعتی، قبل از پل سیدخندان، تلفن: ۸۸۵۰۵۵۱۳-۱۵، فرهنگسرای اندیشه ■

■ کتاب ما، خ شریعتی، نرسیده به میدان قدس، تلفن: ۲۲۲۱۶۰۰۷۸

خ پاسداران، خ زمره، تلفن: ۲۲۸۵۶۱۲۴-۵، نشر فرهنگ و معارف اسلامی ■

■ شهر کتاب نیتون، م امام حسین (ع)، خ دماوند، پیش‌خ کهن، تلفن: ۷۷۵۹۰۰۹۳۰۹۲

خ ولیمصر، پیش فاطمی، تلفن: ۸۸۹۷۵۵۸۱-۲، انتشارات بدرقه جاویدان ■

■ کتاب مرجع، بلوار کشاورز، خ فلسطین، شماره ۱۲۸، تلفن: ۸۸۹۶۱۳۰۳

فهرست مطالب

۱۵	 مقدمه
۱۹	 پیش‌گفتار
	بخش اول
۲۱	 کلیات
۲۳	 پیش‌درآمد
۲۵	 فصل نخست: آشنایی با قانون اساسی
۲۵	 گفتار اول: مفهوم قانون اساسی
۲۶	 الف - مفهوم مادی قانون اساسی
۲۸	 ب - مفهوم شکلی قانون اساسی
۳۱	 گفتار دوم: اقسام قانون اساسی
۳۲	 الف - مدوّن و غیر مدوّن
۳۳	 ب - منعطف و غیر منعطف
۳۴	 ج - دارای متن واحد و متن متعدد
۳۵	 د - مختلط و یکدست
۳۷	 فصل دوم: مبانی پاسداری از قانون اساسی
۳۷	 گفتار اول: مبانی سیاسی - اجتماعی
۳۷	 الف - تبلور جامعه‌ی سیاسی
۳۹	 ب - طراحی نهادهای سیاسی
۴۰	 ج - ترسیم روندها
۴۱	 د - منبع مشروعیت
۴۲	 هـ - وحدت‌آفرینی
۴۴	 و - حکومت قانون
۴۴	 ۱- دوران خودکامگی
۴۵	 ۲- دوره‌ی حکومت قانون
۴۵	 ۳- دوره‌ی اجرای عدالت و رعایت مصلحت

۴۷	گفتار دوم: مبانی حقوقی
۴۷	الف - برتری قانون اساسی
۴۸	۱ - برتری ماهوی
۴۹	۲ - برتری شکلی و صوری
۵۰	۲-۱ - مرجع و تشریفات تصویب
۵۱	۲ - ۲ - تشریفات و مرجع بازنگری
۵۳	ب - قانون اساسی به منزله‌ی یک قرارداد
۵۷	فصل سوم: حدود و قلمرو صیانت قانون اساسی
۵۷	گفتار اول: صیانت تقنینی
۵۷	الف - تعرض نکردن به متن قانون اساسی
۶۰	ب - عدم تعرض به قانون اساسی با وضع قوانین عادی
۶۲	گفتار دوم: صیانت اجرایی
۶۵	گفتار سوم: صیانت قضایی
۶۹	فصل چهارم: ساز و کارهای پاسداری از قانون اساسی
۶۹	گفتار اول: پاسداری سیاسی - اجتماعی
۷۱	گفتار دوم: پاسداری حقوقی
۷۳	گفتار سوم: نهاد ناظر
۷۳	الف - نحوه‌ی تأسیس نهاد ناظر
۷۴	ب - قلمرو نظارت
۷۶	ج - آیین و تشریفات نظارت
۷۷	د - آثار نظارت و صیانت از قانون اساسی

بخش دوم

۷۹	صیانت از قانون اساسی در ایران
۸۳	فصل اول: کلیات پاسداری از قانون اساسی
۸۳	گفتار اول: پیشینه‌ی پاسداری از قانون اساسی در ایران
۸۵	گفتار دوم: مبانی پاسداری از قانون اساسی
۸۶	الف - مبانی دینی
۸۷	۱ - پیوند دین و سیاست
۹۱	۲ - دین و مذهب رسمی

۹۲	۳- حاکمیت قوانین اسلامی
۹۴	۴- حکومت اسلامی
۹۵	ب- مبانی سیاسی و اجتماعی
۹۶	۱- جمهوریت نظام
۹۷	۲- حقوق و آزادی‌های ملت
۹۸	۳- حکومت قانون
۱۰۰	۴- تحکیم وحدت ملی
۱۰۱	ج- مبانی حقوقی
۱۰۱	۱- تأسیسی بودن قانون اساسی
۱۰۳	۲- «اعلامی بودن» قانون اساسی
۱۰۴	۳- برتری قانون اساسی
۱۰۷	فصل دوم: پاسداری تقنینی
۱۰۹	گفتار اول: طرح موضوع پاسداری تقنینی در پیش‌نویس قانون اساسی
۱۱۲	گفتار دوم: پاسداری تقنینی در قانون اساسی مصوب
۱۱۴	الف- ماهیت و قلمرو
۱۱۶	ب- مراجع و مقامات مسئول
۱۱۶	۱- شورای نگهبان
۱۱۹	۲- مراجع دیگر
۱۱۹	۱- ۲- رئیس‌جمهور
۱۲۱	۲- ۲- نمایندگان مجلس
۱۲۳	۳- ۲- مجمع تشخیص مصلحت نظام
۱۲۶	ج- صیانت تقنینی در آئینه‌ی تجربه و عمل
۱۲۷	۱- بروز مشکل و بن‌بست
۱۳۰	۲- چاره‌جویی‌ها و راه‌حل‌ها
۱۳۱	۱- ۲- راه‌حل‌های مقطعی
۱۳۴	۲- ۲- راه‌حل نهایی و دائمی
۱۳۷	فصل سوم: پاسداری اجرایی
۱۳۸	گفتار اول: مفهوم صیانت اجرایی
۱۳۹	الف- مفهوم عام
۱۳۹	۱- مردم

۱۴۰	۲ - مقام رهبری
۱۴۱	۳ - مجلس
۱۴۳	۴ - قوه قضائیه
۱۴۵	ب - مفهوم خاص
۱۴۶	۱ - مبانی حقوقی مسئولیت رئیس جمهور
۱۴۶	۱ - ۱ - قانون اساسی
۱۴۸	۲ - ۱ - تفاسیر قانون اساسی
۱۴۸	۳ - ۱ - قانون عادی
۱۴۹	۲ - جایگاه حقوقی مسئولیت رئیس جمهور
۱۵۱	گفتار دوم: حدود و قلمرو مسئولیت رئیس جمهور
۱۵۲	الف - نهاد رهبری
۱۵۳	ب - قوای سه گانه
۱۵۴	۱ - قوه مجریه
۱۵۵	۲ - قوای مقننه و قضائیه
۱۵۸	گفتار سوم: ابزارها و ضمانت اجرای نظارت
۱۵۸	الف - ابزارها
۱۶۲	ب - اقدامات
۱۶۲	۱ - ارجاع به مراجع ذیصلاح
۱۶۳	۲ - اجرای اصول و رفع تخلف
۱۶۳	۳ - اخطار و تذکر به قوای سه گانه
۱۶۵	ج - ضمانت اجرا
۱۶۵	۱ - ضمانت اجرای سیاسی و اجتماعی
۱۶۷	۲ - ضمانت اجرای حقوقی

بخش سوم

۱۷۵	پاسداری از قانون اساسی در آمریکا
۱۷۹	فصل اول: مبانی پاسداری از قانون اساسی
۱۷۹	گفتار اول: اهمیت تاریخی قانون اساسی
۱۸۰	الف - از استعمار تا استقلال
۱۸۴	ب - نخستین قانون اساسی و تشکیل اتحادیه ایالات

ج - دومین قانون اساسی و تأسیس کشور واحد.....	۱۸۶
گفتار دوم: فدرالیسم مهم‌ترین مسأله‌ی آمریکا.....	۱۸۸
الف - ظهور فدرالیسم.....	۱۸۹
ب - صیانت از فدرالیسم.....	۱۹۳
گفتار سوم: ساختار و روش‌های سیاسی.....	۱۹۶
الف - حکومت فدرال و حکومت ایالات.....	۱۹۶
ب - جمهوری بودن نظام آمریکا.....	۱۹۸
۱ - منشأ حاکمیت.....	۱۹۹
۲ - نظام انتخابات.....	۱۹۹
۳ - تفکیک قوا.....	۲۰۰
گفتار چهارم: حقوق و آزادی‌های فردی.....	۲۰۱
گفتار پنجم: برتری حقوقی قانون اساسی.....	۲۰۴
فصل دوم: قلمرو صیانت از قانون اساسی.....	۲۰۷
گفتار اول: پاسداری سیاسی - اجرایی.....	۲۰۷
الف - رئیس جمهور.....	۲۰۸
ب - سایر مقامات.....	۲۱۲
گفتار دوم: صیانت قضایی.....	۲۱۳
الف - مبنای حقوقی صیانت قضایی.....	۲۱۳
۱ - ضرورت تفسیر قانون اساسی.....	۲۱۵
۱ - ۱ - ضرورت ناشی از متن.....	۲۱۵
۱ - ۲ - ضرورت تاریخی.....	۲۱۶
۱ - ۳ - ضرورت سیاسی و اجتماعی.....	۲۱۷
۲ - تثبیت نظارت قضایی.....	۲۱۸
ب - قلمرو صیانت قضایی.....	۲۲۱
۱ - قلمرو سازمانی.....	۲۲۱
۲ - قلمرو موضوعی.....	۲۲۴
ج - نحوه‌ی نظارت و کنترل محاکم.....	۲۲۵
فصل سوم: صیانت از قانون اساسی در آینده‌ی عمل.....	۲۲۷
گفتار اول: تقویت و تفوق نظام فدرال.....	۲۲۸
گفتار دوم: مسائل اجتماعی - اقتصادی.....	۲۳۰

۲۳۱	الف - حقوق سیاهپوستان.....
۲۳۴	ب - حقوق و آزادی‌های فردی.....
۲۳۸	ج - اقتصاد.....

بخش چهارم

۲۴۱	صیانت از قانون اساسی در فرانسه.....
۲۴۵	فصل اول: پیشینه‌ی موضوع.....
۲۴۶	گفتار اول: از نخستین قانون اساسی تا جمهوری چهارم.....
۲۵۱	گفتار دوم: صیانت از قانون اساسی در جمهوری چهارم.....
۲۵۵	فصل دوم: صیانت از قانون اساسی در جمهوری پنجم.....
۲۵۵	گفتار اول: شکل‌گیری جمهوری پنجم.....
۲۵۶	الف - علل و زمینه‌های سیاسی و حقوقی.....
۲۵۸	ب - قانون اساسی جدید و محورهای آن.....
۲۶۱	- نحوه‌ی انتخاب.....
۲۶۱	- صلاحیت‌ها و اختیارات رئیس جمهور.....
۲۶۲	ج - مبانی صیانت از قانون اساسی.....
۲۶۴	گفتار دوم: نظارت تقنینی.....
۲۶۵	الف - نهاد ناظر.....
۲۶۵	۱. ماهیت شورا.....
۲۶۷	۲. ترکیب شورا.....
۲۶۷	۳. صلاحیت‌های شورا.....
۲۶۸	ب - قلمرو نظارت شورا.....
۲۶۹	۱. قوانین ارگانیکی.....
۲۷۰	۲. آئین‌نامه‌ی داخلی مجالس.....
۲۷۰	۳. قوانین عادی.....
۲۷۱	۴. معاهدات بین‌المللی.....
۲۷۱	۵. حل اختلاف بین پارلمان و دولت.....
۲۷۴	ج - مستندات شورای قانون اساسی.....
۲۷۶	د - تصمیم شورا و ضمانت اجرای آن.....
۲۷۸	هـ - نظارت تقنینی در مقام عمل.....

۲۸۱	گفتار سوم: صیانت اجرایی
-----	-------------------------

بخش پنجم:

۲۸۷	مقایسه و نتیجه گیری
۲۹۱	فصل اول: خاستگاه قانون اساسی
۲۹۱	الف - ایران
۲۹۳	ب - آمریکا
۲۹۳	ج - فرانسه
۲۹۷	فصل دوم: مبانی صیانت از قانون اساسی
۳۰۱	فصل سوم: قلمرو صیانت از قانون اساسی
۳۰۱	الف - صیانت تقنینی
۳۰۵	ب - صیانت اجرایی
۳۰۹	سخن آخر
۳۱۱	فهرست منابع و مآخذ
۳۱۹	فهرست اعلام

مقدمه

قانون اساسی به معنی قواعد و اصولی که مناسبات قدرت در جامعه را تبیین و رابطه‌ی حاکمان و فرمان‌برداران را تنظیم می‌کند، عمری همپای اجتماعات و زندگی جمعی بشر دارد، زیرا هر کجا توده‌ای انسانی گرد هم آیند الزاماً مناسبات قدرت در آن اجتماع مطرح شده و سطوح مختلفی از سازوکارهای مربوط به قدرت ظهور کرده است، ولی قانون اساسی به معنی سند حقوقی مدوئی که ساز و کارهای قدرت را تبیین کرده و رابطه‌ی حاکمان و مردم را سامان می‌دهد، پدیده‌ای جدید و از ویژگی‌های جوامع مدرن اخیر است. قانون اساسی به معنی اخیر، محصول تحولات و دگرگونی‌هایی است که پس از قرون وسطی و به دنبال انقلاب صنعتی در کشورهای اروپایی رخ داد و با سرعتی هرچه تمام فراگیر شد؛ چنان‌که در مدت کوتاهی غالب کشورهای جهان صاحب قانون اساسی مدون شدند. بعد از این، قانون اساسی نقش بسیار مهمی بر عهده گرفت چنان‌که روندهای سیاسی و حقوقی جامعه، حقوق و آزادی‌های ملت و تمام آنچه مربوط به حکومت و اداره‌ی جامعه می‌شد خاستگاه قانون اساسی پیدا کرد. با تمام اهمیت و جایگاهی که قانون اساسی پیدا کرد، هنوز یک واقعیت غیر قابل انکار و گریزناپذیر وجود داشت و آن این بود که حاکمان و صاحبان قدرت در مقام اعمال قدرت و اختیارات قانونی خویش پا را فراتر از چارچوب قانون اساسی گذاشته و به سازوکارها و چارچوب تعیین شده در این قانون گردن نهند. دغدغه‌ی قانون‌گریزی و یا سوء استفاده از قدرت، از همان آغاز سبب شد که مقوله‌ی صیانت از قانون اساسی و حفظ آن از تجاوزات و دست‌اندازی‌ها، به موضوعی قابل توجه تبدیل شود. نگرانی اصلی این بود که چه تدبیر و چاره‌ای باید اندیشیده شود تا باید‌ها و نبایدها و موازین و ضوابط مندرج در قانون اساسی از تعرض و تجاوز مصون بماند و مقامات عالی حکومت و صاحبان قدرت

سیاسی از صلاحیت‌ها و اختیارات قانونی خود تجاوز نکنند. در پاسخ به این سؤالات و رفع دغدغه‌ی مزبور، تمام قوانین اساسی به موضوع پاسداری از قانون اساسی توجه کرده و در حوزه‌های مختلف قدرت و اعمال حاکمیت، ساز و کارها و تدابیری را برای صحت اجرای قانون اساسی و جلوگیری از تجاوز و نقض اصول آن پیش بینی کرده‌اند. در حوزه‌ی تقنین، برخی از کشورها همانند ایران، فرانسه، آلمان، ترکیه، روسیه و غیره نهادی با ماهیت سیاسی یا قضایی و یا ترکیبی از این دو ویژگی تأسیس کردند که وظیفه‌ی آن، کنترل مصوبات مجلس است. در کشورهایی چون آمریکا، چنین وظیفه‌ای بر عهده‌ی دادگاه‌های دادگستری گذاشته شده است. با تمام تفاوت‌هایی که در خصوص نظارت تقنینی در هر یک از کشورها وجود دارد، نقطه‌ی مشترک این است که این نوع نظارت تقریباً در هیچ کشوری مغفول نمانده است. در حیطه‌ی اجرایی نیز قوانین اساسی چه با ضمانت‌های اخلاقی چون سوگند مقامات و چه کنترل و نظارت عمومی، سعی شده است که در عرصه‌ی عمل ضوابط و مقررات مندرج در قانون اساسی مورد نقض و تجاوز قرار نگیرد. در همه جا مقصود این است که ضوابط و هنجارهای قانون اساسی به عنوان عالی‌ترین اصول و قواعد انتظام‌بخش در یک جامعه‌ی سیاسی محفوظ بماند تا در سایه‌ی آن، امنیت و نظم عمومی و بالاتر از این، ثبات و بقای جامعه حفظ شود.

در این کتاب مقوله‌ی حیاتی و بسیار مهم موصوف از زاویه‌ای مقارنه‌ای نگریسته شده است. غرض، مطالعه‌ی این موضوع است که ببینیم در هر یک از کشورهای مورد مقایسه، پاسداری از قانون اساسی با چه جایگاه و اهمیتی نگریسته شده؟ چه ساز و کارها و ابزارهایی برای آن در نظر گرفته شده و بالاخره این که نظام حقوقی هر یک از کشورها دارای چه سرگذشت و سرنوشتی بوده است؟ در این راستا دو کشور فرانسه و آمریکا به عنوان دو نماینده از اروپا و آمریکا و به نمایندگی از دو بلوک حقوقی رومی - ژرمنی و انگلو ساکسن گزینش شده‌اند. وجه دیگر این گزینش این بوده است که این دو کشور در مسیر قانون‌مندی و نیل به قانون اساسی مدوّن پیشگام بوده و تجارب و دستاوردهای آنان مورد تأسی و تقلید دیگر کشورها نیز قرار گرفته است.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی در راستای رسالت خود در شناساندن نظام جمهوری اسلامی، مقوله‌ی پاسداری از قانون اساسی را مقوله‌ی ارزشمند و قابل مطالعه‌ای دانسته

که به صورت کتاب حاضر تقدیم خوانندگان می‌نماید. امید است این اثر گامی در جهت اعتلای دانش آگاهی‌های جامعه در رابطه با انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی باشد. در پایان، ضمن تشکر از زحمات مؤلف محترم، از تلاشهای کلیه همکاران معاونت‌های پژوهشی و انتشارات قدردانی می‌شود.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی

www.ketab.ir

پیش‌گفتار

زندگی فردی و جمعی بشر در طول تاریخ، مراحل را طی کرده است که هر یک از این مراحل ویژگی‌های خاصی داشته است، ولی قاعده‌ی کلی و منطق حاکم بر روند زندگی بشر این است که روبه‌کمال و از بسیاری جهات روبه‌پیچیدگی و نظام‌مندی بوده است. در مقوله‌ی حکومت و اداره‌ی جامعه و تعیین و تنظیم مناسبات فرد و جامعه اگر زندگی قبیله‌ای و بدوی را در قاعده‌ی هرم قرار دهیم، جوامع سیاسی گسترده و پیچیده‌ی امروزی را باید در رأس هرم قرار دهیم و حد فاصل بین این دو نقطه از تاریخ، زندگی مدنی و سیاسی انسان جای می‌گیرد که هر لحظه و نقطه‌ی آن مشحون از تجارب و دستاوردهای ارزنده است. زندگی مدنی و سیاسی جدید که از رنسانس و انقلاب صنعتی شروع شده و تحولات و روندهای گسترده‌ای در بستر و متن آن تجربه شده است نکات آموزشی فراوانی دارد، چنان‌که اگر بگوییم موضوع علوم می‌همچون: فلسفه‌ی سیاسی، حقوق اساسی، اندیشه‌ی سیاسی، تاریخ، جامعه‌شناسی و بسیاری علوم دیگر، مطالعه و تحلیل این نکات است سخنی گزافه نگفته‌ایم.

در سیر تکامل و تحول زندگی مدنی و سیاسی جدید مقوله‌ی قانون اساسی و چند و چون آن از بسیاری جهات قابل مطالعه است، قانون اساسی در حقیقت چارچوب حقوقی ارزش‌ها، هنجارها، روندها و ساختارهای زندگی سیاسی جدید است. به عبارت دیگر، تمام آنچه را که متفکرین و فلاسفه‌ی سیاسی در بحث از قدرت و ساز و کارهای توزیع و اعمال آن گفته‌اند، آنچه را اندیشمندان فلاسفه و حقوقدانان در باب حقوق و آزادی‌های بشر گفته‌اند و خلاصه آنچه را که مصلحین و خیرخواهان در باب اصلاح جامعه و انتظام امور گفته‌اند، در بسیاری موارد در لباس قانون اساسی ظاهر گشته‌اند. اهمیت قانون اساسی در جوامع امروزی از آن جهت است که حیاتی‌ترین و

محوری‌ترین مسائل و مناسبات در جامعه را تبیین و تنظیم می‌کند. این ویژگی‌ها و جایگاه قانون اساسی سبب شده است که در تحقیقات و مطالعات مختلف سیاسی، حقوقی، اجتماعی و غیره، قانون اساسی به محور و منبع اصلی تحقیق تبدیل شود.

آنچه در این کتاب به آن پرداخته شده است، بررسی مقوله‌ی «پاسداری از قانون اساسی» در سه کشور فرانسه، آمریکا و ایران است. طرح این موضوع و پردازش آن خود مبتنی بر چند پیش‌فرض است؛ نخست آن که قانون اساسی در این کشورها مولود تحولات سیاسی و اجتماعی طی یک روند تاریخی پر فراز و نشیب بوده است، دیگر آنکه قانون اساسی در این کشورها در تبیین و تثبیت ساختار سیاسی کشور نقش مؤثر و سازنده‌ای داشته و خلاصه آنکه قانون اساسی در هر سه کشور متضمن عالی‌ترین قواعد حقوقی و سیاسی بوده و به عنوان سند دست اول، مرجع تمام مطالعات است.

در چنین وضعی قانون اساسی در هر سه کشور به دیده‌ی اهمیت فراوان نگریسته شده و موضوع صیانت از آن مورد توجه قرار گرفته است، ما در این بررسی تطبیقی ضمن بررسی تاریخی، تحلیلی، حقوقی و سیاسی «صیانت از قانون اساسی» در هر سه کشور را مورد مطالعه قرار داده‌ایم. در بخش نخست کلیات موضوع و محورها و مشترکات آن بدون توجه به کشور خاصی بررسی شده است. در بخش‌های دوم، سوم و چهارم به توصیف و تحلیل محورهای بحث در هر یک از کشورها پرداخته شده است و بالاخره در بخش پنجم به جمع‌بندی، مقارنه و مقایسه پرداخته‌ایم.

در خصوص منابع و مآخذ مورد استفاده، آن‌جا که مربوط به آمریکا و فرانسه است، از کتاب‌های اصلی و منابع اینترنتی استفاده‌ی بیشتری شده است؛ ضمن آنکه منابع ترجمه شده نیز مورد استفاده و بهره‌برداری قرار گرفته است. در خصوص ایران نیز به دلیل سهولت دسترسی به منابع همه جا سعی شده است از منابع دست اول بیشتر استفاده شود. باشد تا عرصه‌ی این اثر به جامعه‌ی علمی کشور موجب افزایش آگاهی‌ها و رفع خلأ علمی در عرصه‌ی مباحث مقایسه‌ای باشد. امید است که اساتید و صاحب‌نظران عالی‌قدر و خوانندگان گرامی صاحب قلم، ایستانب را از ارشادها و راهنمایی‌های خود محروم نکنند.

محسن مطلبی